

ارزیابی کارایی کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان

هنرستان‌های شهرستان مهاباد

محمد امینی آذر^۱، توران محمدپور^۲، مریم احمد اقدم^۳، مصطفی احمد اقدم^۴، عبدالله محمودی آذر^۵

چکیده

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نقش مهمی در تشکیل سرمایه انسانی از طریق تربیت نیروهای ماهر مورد نیاز بازار کار در کشورهای مختلف جهان ایفا می‌کنند. در این پژوهش هدف اصلی، بررسی تاثیر کارگاه‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای و اشتغال آنها در بازار کار بوده است. روش تحقیق: روش تحقیق پژوهش با توجه به هدف کاربردی و با توجه به نحوه گردآوری اطلاعات همبستگی است. جامعه و نمونه آماری: جامعه آماری تحقیق را کلیه دانش‌آموزان آموزش مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ تشکیل می‌دهند که تعداد آنها ۱۳۹۳ نفر است. حجم نمونه آماری با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای ۳۰۰ نفر برآورده شده و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. ابزارهای پژوهش: برای گردآوری اطلاعات آماری و داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. روایی پرسش‌نامه اثر سنجی سؤالات کارگاه‌های آموزشی ۰/۷۶ و پایایی پرسش‌نامه تأثیرگذاری کارگاه‌های آموزشی بر آینده شغلی دانش‌آموزان ۰/۶۹ برآورد گردید که حاکی از پایایی بالای ابزارهای مورد استفاده می‌باشد. میزان پایایی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو روش توصیفی (اطلاعات جمعیت شناختی) و استنباطی (آزمون T و رگرسیون) برای بررسی تأثیر کارگاه‌های آموزشی (منابع و مریبان) بر مهارت‌ها و آینده شغلی دانش‌آموزان استفاده شد. نتایج به دست آمده حاکی از این است که کارگاه‌های آموزشی در سازمان فنی و حرفه‌ای بر آینده شغلی دانش‌آموزان تأثیر دارد.

کلمات کلیدی: مهارت‌های فردی، مهارت‌های شغلی، آینده شغلی، دانش‌آموزان فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد

¹ نویسنده مسئول، کارشناس ارشد برنامه ریزی درسی، معاون آموزش ابتدایی، ۰۹۱۴۴۴۹۳۷۵، mohamadaminiazar376@gmail.com

² کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، آموزگار ابتدایی، twranmhmdpwr36@gmail.com

³ کارشناسی روانشناسی عمومی، آموزگار ابتدایی، mailto:Kazhvan66@gmail.com

⁴ کارشناسی ارشد آنالیز ریاضی، آموزگار ابتدایی، mailto:Kazhvan66@gmail.com

⁵ کارشناس آموزش ابتدایی، آموزگار ابتدایی، A.20483347@gmail.com

مقدمه

اشتغال از جمله شاخص های اقتصادی و اجتماعی هستند که در دوره های مختلف زمانی در همه کشورهای جهان مورد توجه بوده و از دل مشغولی های سیاست گذاران و اقتصاددانان هر کشوری محسوب می شوند. یکی از مهم ترین دلایلی که موجب شده سیاست گذاران و اقتصاددانان به این شاخص های اقتصادی و اجتماعی توجه عمده ای داشته باشند، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی مربوط به بیکاری مانند افزایش فقر، بزهکاری، اختلافات خانوادگی، نرخ طلاق، مسائل زیست محیطی و دیگر مسائل است. بر این اساس، بازار کار که در آن تعادل بین عرضه و تقاضای نیروی کار مطرح است، در قلمرو توجه دولت ها و اقتصاددانان قرار می گیرد. به طوری که این بازار به دلیل تعاملی که با بازارهای چهارگانه ای اقتصاد کلان دارد، از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ بنابراین با توجه به مسائل اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی که در رابطه با وضعیت اشتغال و بازار کار مطرح می شود، دولت ها باید همیشه به دنبال سیاست هایی باشند تا به نحوی بتوانند وضعیت اشتغال را طوری تنظیم کنند که هیچ معضل اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی ایجاد نشود. توسعه اقتصادی و اجتماعی نیازمند استفاده بهینه و پایدار از منابع تولید است. یکی از منابع با اهمیت و مهم در اقتصاد، نیروی انسانی است. نیروی انسانی نقش دوگانه ای در برنامه ریزی های اقتصادی ایفا می کند، زیرا از یک سو، به عنوان عامل توسعه و از سوی دیگر، به عنوان هدف توسعه یعنی ارتقای شاخص های نیروی انسانی مطرح است. مسائل مربوط به نیروی انسانی هم جنبه اقتصادی و هم جنبه غیراقتصادی دارند؛ بنابراین در برنامه ریزی های کلان، نیروی انسانی اهمیت چشمگیری دارد.

آموزش های فنی و حرفه ای نقش مهمی در تشکیل سرمایه انسانی از طریق تربیت نیروهای ماهر مورد نیاز بازار کار در کشورهای مختلف جهان ایفا می کنند. این آموزش ها در کشورهای در حال توسعه نه تنها عهده دار تربیت نیروی کار مورد نیاز بخش های مختلف اقتصاد این کشورها هستند، بلکه از طریق بستر سازی خوداشتغالی، به حل مشکل بیکاری نیز کمک می نمایند. از آنجایی که یکی از دلایل بیکاری در کشور، فقدان مهارت های مورد نیاز بازار کار از سوی جویندگان کار است، انتظار می رود سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور که بر اساس ماده ۱۲۷ و ۱۲۸ قانون کار، متولی آموزش های فنی و حرفه ای غیررسمی / کوتاه مدت، آموزش های مهارتی در بخش های صنعت، خدمات و کشاورزی می باشد، بتواند نقش بسزایی را در کاهش نرخ بیکاری ایفا کند. تربیت نیروهای ماهر در مراکز آموزش فنی و حرفه ای هم نیازمند بستر سازی و مهیا کردن شرایط و زیرساخت های از یک طرف و نیازسنجی بازار کار برای پیوند بین نظام آموزشی و بازار کار می باشد. تا زمانی که برنامه ریزان و تصمیم گیران این عرصه نتواند شرایط و زمینه های پیوند بین این دو عرصه را فراهم کنند، آموزش ها و دوره های برگزار شده در این راستا مثر ثمر نخواهد بود. از این رو، در این پژوهش کوشیدیم تا به بررسی تأثیر کارگاه های آموزشی سازمان فنی و حرفه ای بر اشتغال آنان در بازار بپردازیم.

بیان مسئله

در عصر حاضر، نیروی انسانی متخصص به عنوان یکی از مهم ترین منابع اصلی تأمین رشد اقتصادی کشورها به شمار می رود (پینار، ۲۰۱۵). بر همین مبنا تربیت نیروی انسانی متخصص و کارآمد (تولید نیروی انسانی و استفاده بهینه از آن) در مرکز توجه برنامه ریزان قرار گرفته است. امروزه رشد فزاینده حجم نیروی کار، فقدان ارتباط کافی و عدم هماهنگی بین نظام آموزش و بازار کار، عدم تناسب رشد اقتصادی و ظرفیت های اشتغال زایی جامعه با رشد دانش آموختگان، افزایش میزان مشارکت نیروی کار در جامعه، فقدان مهارت های مورد نیاز بازار کار از سوی فارغ التحصیلان و فقدان اطلاعات مورد نیاز بازار کار باعث گردید تا موضوع اشتغال از جمله مهم ترین دغدغه های سیاست گذاران جوامع در حال توسعه از جمله ایران به شمار آید (هرندی، ۱۳۹۴).

آموزش های فنی و حرفه ای نقش مهمی در تشکیل سرمایه انسانی از طریق تربیت نیروهای ماهر مورد نیاز بازار کار در کشورهای مختلف جهان ایفا می کنند. این آموزش ها در کشورهای در حال توسعه نه تنها عهده دار تربیت نیروی کار مورد نیاز بخش های مختلف اقتصاد این کشورها می باشند، بلکه از طریق بستر سازی خوداشتغالی، به حل مشکل بیکاری نیز کمک می نمایند. به علاوه، این آموزش ها

راه میان بری در مسیر تربیت نیروی انسانی نیز به شمار می‌روند، چرا که از یک سو با توجه به بهره‌مندی این آموزش‌ها از مبانی علمی و استفاده از روش‌های پذیرفته شده آموزش‌های کلاسیک راه خود را از یادگیری بر مبنای تجربه عملی مصرف جدا کرده و از این طریق راه درازمدت و غیرعلمی این نوع فراگیری را کوتاه نموده و این توانایی را در آموزش‌دیده فراهم می‌کنند تا به تواند خود را در مقابل تغییرات تکنولوژیکی به‌آسانی هماهنگ نماید. از سوی دیگر این آموزش‌ها با توأم نمودن آموزش‌های نظری و عملی این امکان را برای آموزش‌دیده فراهم می‌نمایند که همسویی بیشتری با نیازهای بازار کار داشته و از این طریق امکان بیشتری برای جذب آنها در فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی فراهم گردد (شاکری و همکاران، ۱۳۹۸).

این آموزش‌ها همچنین از مزیت بازدهی در کوتاه‌مدت و یا میان‌مدت برخوردار می‌باشند. در حالی که آموزش‌های کلاسیک به دلیل هزینه بالا، طولانی بودن دوره آموزش، سهم زیاد آموزش‌های نظری در آنها و در نتیجه بهره‌مندی اندک از عملیات کارگاهی، از جهت هماهنگی با نیازهای بازار کار و لذا جذب در آن دچار مشکل می‌باشند. به همین دلیل کشورهای جهان توجه روزافزونی را به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مبذول داشته‌اند، به طوری که این آموزش‌ها حتی به درون آموزش‌های آکادمیک این کشورها نیز نفوذ کرده است (جلیلیان و همکاران، ۱۳۹۶).

مزیت‌هایی که برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مورد اشاره قرار گرفت منوط به وجود برخی شرایط در ارائه این آموزش‌ها می‌باشد که از آن جمله می‌توان به ضرورت برنامه‌ریزی مدون برای این آموزش‌های برخوردار از امکانات و تجهیزات کارگاهی مناسب، انتخاب دانش‌آموزان بر اساس توانایی‌های عمومی و انگیزه‌های قوی، استفاده از مربیان مجرب و علاقه‌مند، سهم مناسب آموزش‌های عملی و نظری در این دوره‌ها و طراحی زمان مناسب برای هر یک از دوره‌ها اشاره نمود (سفیدگر و همکاران، ۱۳۹۰).

پژوهش حاضر با توجه به درک واقعیات موجود در پی پاسخ این سوال است که آیا برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تاثیرگذار است؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

مهارت لازمه و مقدمه اشتغال است، بدیهی است که مهارتی که منجر به اشتغال اثربخش و مفید برای جامعه و فرد نشود، مهارتی کم‌ارزش است. مطابق چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور نظام آموزش رسمی کشور وظیفه دارد در یک دوره دوازده‌ساله افرادی با حداقل یک مهارت برای اشتغال مؤثر تربیت کند. شرایط کنونی نظام آموزشی کشور به گونه‌ای است که افراد خروجی این نظام نه تنها یک مهارت مؤثر و متناسب برای اشتغال ندارند، بلکه در زمینه مهارت‌های لازم اجتماعی و خانوادگی نیز دارای مشکل هستند. حاکمیت تفکر کتاب محوری، تدوین برنامه‌های درسی بدون ارتباط نظام‌مند با بازار اشتغال و کار کنونی و آینده در آموزش و پرورش سبب شده برنامه‌های درسی بدون توجه عتاب به نیاز و اقتضائات کشور، طراحی و اجرا شوند. لازمه نهادینه شدن فرهنگ آموزش مهارتی وجود تمام اطلاع‌رسانی در مورد مشاغل و مهارت‌های مورد نیاز کشور در آینده است. بدون وجود چنین نظام اطلاع‌رسانی به دانش‌آموز و نه اولیای او می‌تواند در خصوص انتخاب دور مهارت‌آموزی تصمیم درست اتخاذ نمایند. نظام‌های تربیت نیروی انسانی کشور ارتباط منظم و ساختاری به بازار کار نیروی انسانی کشور چه در سطح ملی و چه در سطح استانی و منطقه‌ای ندارند. نظام مهارت‌آموزی به این معنی است که اگر بنا باشد یک کارخانه با صنعت جدیدی در یک شهرستان راه‌اندازی شود، باید هم‌زمان با آغاز عملیات عمرانی آن کارخانه، نهادهای آموزشی همان منطقه نسبت به برنامه‌ریزی برای تربیت مهارت‌آموختگان مورد نیاز آن منعت از دانش‌آموزان (دانشجویان) همان منطقه اقدام نمایند.

عدم هدایت صحیح دانش‌آموزان برای کسب مهارت از یک‌سو اتلاف عمر گران‌بهای دانش‌آموزان را سبب می‌شود و از سوی دیگر نیز اتلاف سرمایه ملی کشور است. با استقرار رویکرد تربیت نیروی انسانی بر مبنای نیاز منطقه، استان و کشور می‌توان امید داشت که نه تنها موضوع اشتغال تا حدی سامان یابد، بلکه موضوع مهاجرت‌های شغلی و برخی مسائل مرتبط با مهاجرت نیز تا حدی مرتفع گردد. افزایش دادن سطح مدارج تحصیلی برای اشتغال و عدم توجه به مهارت‌آموزی دانش‌آموزان دارای تبعات سنگین اجتماعی و اقتصادی برای کشور است. به صورت کلی اگر مهارت‌آموزی دانش‌آموزان را هدف اصلی برای اثربخشی کارگاه‌های آموزشی قرار داد به راحتی می‌توان با پیوند این عرصه با بازار کار، ضمن تربیت نیروی انسانی مؤثر و کلیدی از اتلاف هزینه و زمان نیز صرفه‌جویی کرد.

به طور خلاصه اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر را می‌توان در ابعاد زیر خلاصه نمود:

-با تبیین رابطه این متغیرها می توان پیشنهادهای کاربردی برای ارتقا متغیرهای تأثیرگذار ارائه نمود.
 -مطالعه حاضر چشم انداز روشنی از چگونگی روابط بین متغیرها را برای مسئولان و برنامه ریزان فراهم می کند.
 -از آنجاکه دانش آموزان در آینده کشور به عنوان سرمایه اصلی به حساب می آیند، تحقیق حاضر می تواند در زمینه افزایش سطح مهارت و بهینه سازی این گروه نقش اساسی داشته باشد.

اهداف تحقیق

هدف اصلی:

۱-ارزیابی کارایی کارگاه های آموزشی (مربیان و منابع) بر توسعه مهارت ها و آینده شغلی دانش آموزان هنرستان های شهرستان مهاباد

اهداف جزئی:

۱- ارزیابی کارایی کارگاه های آموزشی (مربیان و منابع) بر توسعه مهارت های شغلی و فردی دانش آموزان هنرستان های شهرستان مهاباد

۲- ارزیابی کارایی کارگاه های آموزشی بر آینده شغلی دانش آموزان هنرستان های شهرستان مهاباد.

فرضیه ها

فرضیه کلی

۱-برگزاری کارگاه های آموزشی (مربیان و منابع) بر توسعه مهارت ها و آینده شغلی دانش آموزان هنرستان های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

فرضیات جزئی

۱-برگزاری کارگاه های آموزشی بر توسعه مهارت های شغلی و فردی دانش آموزان هنرستان های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

۲-برگزاری کارگاه های آموزشی بر آینده شغلی دانش آموزان هنرستان های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

مبانی نظری تحقیق

تعریف آموزش

آموزش نه یک نهاد است و نه یک دوره، بلکه آموزش مجموعه فعالیت هایی است که در خدمت پرورش و کارآموزی قرار می گیرد، معمولاً به فعالیت هایی که معلم به تنهایی یا به کمک مواد آموزشی انجام می دهد آموزش می گویند آموزش به هرگونه فعالیت باتدبیر از پیش طرح ریزی شده ای گفته می شود که هدف آن ایجاد یادگیری در یادگیرندگان است (شاگری و همکاران، ۱۳۹۶)

منظور ما از آموختن، عمل با مجموعه ای از اعمال است که موجب می شود فردی مهارت، دانش و بینش لازم را برای انجام کاری فراگیرد. با توجه به تعاریف ارائه شده می توان نتیجه گرفت که آموزش یک استراتژی است که با هدفی خاص و جهتی مشخص در طول زمان اجرا می شود، می توان آموزش را جریانی دانست که افراد طی آن حمایت ها، طرز تلقی ها و گرایش های مناسب را برای ایفای نقش خاصی می آموزند: جریان آموزش شامل محتوی و جهت و تأکیدهای خاص است که طی این جریان، معلومات در ذهن فرد جایگزین شده و با آگاهی های قبلی وی تلفیق می شوند و در نتیجه در رفتار و نحوه دید فرد تغییراتی به وجود می آید که این مفهوم را نیز به این صورت بیان می کند. آموزش نه تنها از حقوق اولیه و اصلی انسان است؛ بلکه جزء اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی نیز هست و در صورتی که برنامه ریزی آن به شایستگی انجام پذیرد می تواند بازده اقتصادی زیادی به ویژه در کشورهای فقیر داشته باشد (سفید گر و همکاران، ۱۳۹۹).

بدون تردید آموزش و پرورش تأثیری آشکار در افزایش تولید و درآمدها دارد و در این میان آموزش متوسطه به ویژه آنچه جنبه فنی و حرفه ای دارد از مقوله سرمایه گذاری تولیدی و وسیله توسعه اقتصادی قلمداد می شود. همان طور که از آموزشگاه ها و هنرستان ها انتظار می رود باید به عنوان مراکز تولید کار عمل کنند و دانش آموزان کارآفرین (نه متقاضی کار) تربیت نمایند. آموزش به ویژه آموزش های فنی و حرفه ای وسیله ای در خدمت به نیازهای توسعه ای جامعه است، کشورهای زیادی این آموزش ها را بخشی از سیستم آموزش

مدرسه‌ای رسمی خود کردند. آموزش فنی و حرفه‌ای در سطح متوسطه اهداف بی‌شماری دارد این اهداف شامل آموزش مهارت‌های محدود برای تربیت افرادی با مهارت‌های شغلی برای کار در شغل‌های خاص یا دسته‌ای از شغل‌ها تا بالا بردن سطح آموزش عمومی می‌باشد (نورالدین، ۲۰۱۹).

تاریخ اصلاحات آموزش و پرورش

نگاهی به تاریخ آموزش و پرورش در ایران و جهان نشان می‌دهد که نظام آموزش و پرورش همواره در معرض اصلاح و تغییر واقع شده است و عمده‌ترین دلایل این اصلاحات همسو کردن نظام آموزشی با تحولات و تغییرات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بوده است. به عبارت دیگر بعد از هر حادثه با تحول سیاسی، اجتماعی و اقتصادی اصلاحات آموزشی مطرح شده است. در واقع لزوم پاسخگویی به نیازهای در حال تحول، انگیزه اساسی دولت‌ها برای تغییر و اصلاح نظام آموزشی به شمار می‌رود. تاریخ آموزش و پرورش ایران نیز مویذ این قاعده است. تأسیس دارالفنون تحت تأثیر تحولات اروپا و صدارت امیرکبیر آغاز شد. با حکومت رضاخان و تأسیس رژیم پهلوی در ایران نظام آموزشی جدید به وجود آمد. حوادث سیاسی و تحولات اقتصادی دهه ۱۳۴۰ تغییر نظام آموزشی سال ۱۳۴۵ را رقم زد و با پیروزی انقلاب اسلامی و حاکمیت جمهوری اسلامی و لزوم اصلاح و تغییر نظام آموزشی فراهم شد و اکنون پاسخگویی به نیازهای جدید مجدداً اصلاحات آموزشی را مطرح کرده است. اصلاحات آموزشی در اروپا و کشورهای صنعتی نیز به‌منظور هماهنگ ساختن آن با تحولات اقتصادی و اجتماعی و پاسخگویی به نیازهای بازار کار صورت گرفته است؛ بنابراین ملاحظه می‌شود که اصلاحات آموزشی امر مستمری است که کارکرد آن انطباق نظام آموزشی با تحولات انجام شده در نظام‌های سیاسی اقتصادی و اجتماعی است (هارکینس و اورنستین، ۲۰۱۶).

تاریخچه پیدایش سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای

آموزش فنی و حرفه‌ای از قدیم در جوامع بشری وجود داشته و با تحولات صنعتی تغییر یافته، سال‌ها قبل صنعتگران شاگردانی برای خود تربیت می‌کردند که جایگزین آنها می‌شدند با افزایش جمعیت و توسعه شهرها صنایع شاخه‌های بیشتری تقسیم شدند، امروزه دنیای صنعت مجموعه پیچیده‌ای از فن و هنر می‌باشد که شناخت اجزای آن احتیاج به دانشی عظیم دارد طی سالیان دراز مهارت‌آموزشی از حالت استاد شاگردی خارج شده و شکل علمی‌تری به خود گرفته است و همین عامل موجب گشته که مراکز آموزشی تشکیل گردد. این مراکز طی چندین سال به دو بخش تقسیم شده‌اند. یک بخش کار آموزشی را طبق روال آموزش عمومی انجام داده، علاوه بر آموختن مهارت مورد نظر آن را از جنبه علوم نظری نیز مورد بررسی قرار می‌دهد. در این نوع آموزش بیشتر به جنبه نظری توجه می‌شود تا آموزش فنی و همچنین بعد از تمام شدن دوره راهنمایی همانند سایر رشته‌های دوره متوسطه تدریس می‌شود. پس از اتمام دوره نیز محصلین موفق به اخذ دیپلم می‌گردند. آموزش دیدگان بعد از پایان دوره می‌توانند جذب بازار کار شده و یا با احراز شرایطی وارد دانشگاه شوند. گرچه تا قبل از انقلاب صنعتی و توسعه صنایع ماشینی تعلیم و تربیت کمتر در قالب مفاهیم مادی و اقتصادی قرار گرفته، اما تاریخ تعلیم و تربیت مبین این است که آموزش و پرورش رسمی ریشه در سال‌های قبل از انقلاب صنعتی دارد، تا اواخر سده هفدهم تعلیم و تربیت تنها به قشرهای خاصی تعلق داشت و توده مردم از آن بی‌بهره بودند آموزش در مدارس قلمرو کلیسا با مؤسسات خیریه صورت می‌گرفت و به‌گونه‌ای سطحی به تربیت دینی کودکان می‌پرداختند. تعلیم و تربیت کودکان، کار فرعی افرادی چون خادمان کلیسا، زنان کهن‌سال ... و حتی زندانیان محسوب می‌شد که شرایط لازم را برای معلمی نداشتند. در اواخر سده هجدهم مقدمات ایجاد مدارس خاصی برای تربیت معلمان در برخی از نقاط آلمان فراهم شد و کلیسای انگلستان نیز انجمن‌هایی برای تربیت معلمان مورد نیاز مذهبی به وجود آورد. در سده هجدهم جنبش وسیعی علیه کلیسا و دولت صورت گرفت، جنبش بر ضد کلیسا و استبداد فکری و روحی و علیه دولت برای به دست آوردن حقوق بشر به طور کلی در سده هجدهم و نوزدهم سه جریان مهم باعث دگرگونی عظیم مدارس و تحول آنها به صورت امروزی شده است که عبارت‌اند از ظهور جان لاک و تأثیر عقاید او (۱۶۳۲-۱۷۰۴)، ظهور ژان ژاک روسو و تأثیر عقاید او (۱۷۷۸-۱۷۱۲)، انقلاب صنعتی نظریه تربیتی لاک^۷

⁷ Hunkins & Ornstein

⁸ Louck

چهار اصل سودمندی، عقلانی بودن تمرین و تجربه مستقیم استوار است. لاک مهارت‌های دستی و حرفه‌ای را تنها از طریق بکار بردن وسایل و ابزار و شرکت در آن حرفه می‌داند. عقاید جان لاک سرآغاز عصر روشنائی بود و تحولات مهمی را در طرز فکر و آموزش و پرورش مردم اروپا ایجاد نمود. روسو از نخستین کسانی بود که از حقوق فرد در تعلیم و تربیت سخن گفت او می‌گوید انسان باید خود سرنوشت خویش را تعیین کند و تحقق خصلت‌های اجتماعی خود را عهده‌دار شود. از نظر اجتماعی، عقیده روسو در باره آموختن هنر و کاردستی به افراد به‌منظور مستقل شدن آنها در زندگی، منشأ تربیت حرفه‌ای قرار گرفت و نظریات و انتقادات او موجب بیداری جامعه آن زمان شد. منشأ سومین جریان مؤثر در تعلیم و تربیت سده هجدهم انقلاب صنعتی بود که از حدود ۱۷۵۰ میلادی آغاز شد که به واقعه خاصی محدود نبود؛ بلکه حاصل یک سلسله تغییرات تدریجی بود که نخستین آنها در انگلستان به وقوع پیوست. پس از انقلاب صنعتی با پیچیده شدن تخصص‌ها، حرفه‌آموزی که از روزگاران کهن جزو وظایف اصناف و خانواده‌ها بود و در کارگاه‌ها و کارخانه‌های کوچک صورت می‌گرفت به مدارس واگذار شد و به تدریج با ایجاد گسترش مدارس فنی و حرفه‌ای، آموزش و پرورش در خدمت صنعت و اقتصاد جوامع در آمد. (ادیمی و همکاران، ۱۳۹۹)

از مدارس صنعتی آلمان و انگلستان که در ربع آخر سده هجدهم در اروپا توسعه یافت به عنوان نخستین مدارس حرفه‌ای می‌توان نام برد. این مدارس از دو بخش کار در کارخانه به‌منظور دریافت حقوق و آموزش در مدارس تشکیل شده بود که این امکان را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کرد که بتوانند شهریه مدرسه را بپردازند. برنامه مدارس صنعتی شامل یک ساعت آموزش خواندن و نوشتن و کار در کارخانه برای بقیه مدت بود در واقع ارتباط بین کار و آموزش وجود نداشت. مهم‌ترین اثر این مدارس این بود که دانش‌آموزان آلمانی تمایل زیادی برای به دست آوردن توانائی‌های فنی پیدا کردند و در انگلستان این امکان فراهم شد که بچه‌ها به مدرسه بروند چه در غیر این صورت به دلیل عدم توانائی آنها در پرداخت شهریه‌ای امر غیرممکن بود. با وجودی که اروپا از مدت‌ها پیش به این نتیجه رسیده بود که برای استفاده بهتر از امکانات و منابع طبیعی محدود خود باید بر نیروی انسانی خود سرمایه‌گذاری کند در امریکا تا سال ۱۸۶۲ از آموزش حرفه‌ای در مدارس خبری نبود دلیل آن ۱- برخورداری از آب و هوا و خاک مناسب برای کشاورزی و منابع طبیعی بسیار و تأمین نیروی انسانی مورد نیاز از طریق مهاجران کارآمد و ماهر ۲- تعلیم و تربیت در امریکا به عنوان وسیله‌ای برای حفظ و توسعه فرهنگ عمومی محسوب می‌شد. (ادیمی و همکاران، ۱۳۹۹)

تا اواخر قرن نوزدهم آموزش حرفه‌ای در اروپا شامل سه روش بود:

- ۱- تمرکز مدارس در مراکز صنعتی که برقراری رابطه نزدیک بین آموزش نظری و عملی را فراهم می‌کرد.
 - ۲- دانش‌آموزان مدت معینی در کارخانه‌ها کارآموزی می‌کردند. این دو روش بیشتر در کشورهای آلمان، فرانسه و انگلیس به کار برده می‌شد.
 - ۳- احداث کارگاهی با ویژگی‌ها و اهداف کارخانه‌های بزرگ در مدارس. این روش در کشورهای دیگر اروپا از جمله روسیه کاربرد داشت و در اواخر قرن نوزدهم در امریکا نیز مورد استفاده قرار گرفت.
- پس از جنگ جهانی اول گرایش روز افزونی به سودمندی بیشتر آموزش و پرورش به وجود آمد که به دو صورت حمله و انتقاد به برنامه‌های درسی سنتی و حرکت به سوی گسترش بیشتر آموزش حرفه‌ای بود، از آنجا که آلمان از کارآمدترین نیروی انسانی برخوردار بود سایر کشورها، پیشرفت آن را ناشی از توجه آن کشور به آموزش حرفه‌ای دانستند در نتیجه پس از جنگ اصلاحاتی در زمینه آموزش حرفه‌ای صورت گرفت اولین قدم در جهت حمایت از آموزش حرفه‌ای در ایالات متحده امریکا با تصویب قانونی در سال ۱۹۱۷ میلادی برداشته شده که طبق آن برنامه آموزشی به حکومت مرکزی محول گردید و بودجه لازم جهت ارائه آموزش‌های کشاورزی، بازرگانی، اقتصاد خانواده و صنعتی تأمین گردید پس از آن مدارس حرفه‌ای فراوانی تأسیس شد. در کشورهای فرانسه انگلستان نیز اقدامات مشابهی در جهت توسعه آموزش حرفه‌ای صورت گرفت. در فاصله بین دو جنگ جهانی اول و دوم تلاشی برای پیوند بیشتر آموزش و پرورش با نیازهای زندگی جدید، منجر به گسترش بیش از پیش آموزش فنی و حرفه‌ای در بسیاری از کشورهای جهان شد (امینی و همکاران، ۱۳۹۱).

پس از جنگ جهانی دوم، با پیشرفت‌های علمی و فنی بعد از جنگ و نیاز روزافزون جوامع به نیروهای ماهر و متخصص، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نیز گسترش بی‌سابقه‌ای یافت، اما تحولات در این زمینه در کشورهای مختلف متفاوت بود. تحولات گسترده و سریع در

علوم و تکنولوژی و نقش آموزش فنی و حرفه‌ای در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جوامع در کشورهای مختلف موجب شد که در سال ۱۹۸۷ میلادی مرکز جهانی علمی و فنی و فرهنگی (یونسکو) اقدام به تشکیل کنگره‌ای در مورد آموزش فنی و حرفه‌ای نماید. طبق آمارهای ارائه شده در این کنگره، در دهه‌های گذشته بسیاری از کشورها به منظور توسعه و احیای آموزش فنی و حرفه‌ای، قوانین و مقررات ویژه‌ای را وضع نمودند. این اقدامات با تغییر برنامه‌ها، روش‌ها و افزایش بودجه همراه بوده است. (تریانو و متیک، ۲۰۱۹).

مهارت‌های فنی و حرفه‌ای از گذشته تا امروز

پیشینه تاریخی آموزش فنی و حرفه‌ای به فراهم کردن آموزش‌های ویژه شغلی برای جوانان طبقه کارگر بر می‌گردد. دنیای معاصر کار نیازمند معدودی از مهارت‌های دستی است که در قرن گذشته مطرح بودند. امروزه مدارک زیادی نشان می‌دهند که مهارت‌های کاری مورد نیاز در قرن ۲۱ شامل مهارت‌های فکری سطح بالا (استدلال، تصمیم‌سازی، حل مسئله)، انعطاف‌پذیری، مهارت‌های بین‌فردی و سواد فنی می‌باشند (لینچ، ۲۰۱۰). امروزه تقاضا برای نیروی کار چند مهارتی و توانا برای یادگیری مهارت‌های جدید به سرعت، هدف آموزش فنی و حرفه‌ای را تغییر داده است. (انصاری و همکاران، ۲۰۲۲).

و برخی از پژوهشگران امرسون و بانگ، (۱۹۸۲)، کروود و ستارسن (۱۹۹۸) به این نتیجه دست یافتند که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در تهیه برنامه‌های کیفی و مناسب با مشکلاتی از قبیل ارائه برنامه‌های قدیمی و فاقد کیفیت، تناسب محدود بین بازار کار محلی و نیازهای حرفه‌ای و صنعتی و فقدان فرصت‌های تجربی کار محلی مواجه است. عموماً آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای مزایای شغلی ناشی از آمادگی حرفه‌ای ویژه با تأکید بر مهارت‌های فنی و استخدامی پایه تدوین شده‌اند. (چوی و همکاران، ۲۰۱۹).

ولی در حال حاضر کارفرمایان دانش‌آموخته‌های فنی و حرفه‌ای را نیاز دارند که مهارت‌های غیرفنی و مهارت‌های عادی داشته باشند. این مهارت‌ها عبارت‌اند از دانستن روش یادگیری، صلاحیت در خواندن و نوشتن و محاسبه گوش‌دادن مؤثر، مهارت‌های ارتباطی کلامی، سازش‌پذیری از طریق تفکر خلاق و حل مسئله و مدیریت فردی با خودباوری قوی و مهارت‌های بین‌فردی، قابلیت کار تیمی و رهبری تأثیرگذار در حالی که در گذشته در صنعت تأکید بر مهارت‌های دستی بوده و سیستم کارخانه توسط انسان اداره و کنترل می‌شد. توسعه برای قابلیت اشتغال باید برتر از توسعه برای اشتغال قرار گیرد، تدارک نباید برای مهارت‌های شغلی ویژه باشد؛ بلکه باید برای قابلیت اشتغال عمومی، شامل مهارت‌های محرک، اجتماعی و ذهنی باشد. (اوکایو و آریمانو، ۲۰۱۶).

پیشینه تحقیق:

⁹ Triyono & Mateeke	
¹ Emerson & bong	0
¹ Kroud & starsen	1
¹ Choi & at all	2
¹⁰ Koye & Arimonu	

پیشینه داخلی

انصاری و همکاران (۱۴۰۱) الگوی مؤثر آموزش فنی و حرفه‌ای بر بازار کار را مرود بررسی قراردادده اند. این مطالعه ترکیبی با هدف ارائه مدل همکاری بین بازار کار و آموزش فنی و حرفه‌ای با استفاده از روش اکتشافی و مدل معادلات ساختاری انجام شد. جامعه کیفی شامل اساتید دانشگاه و صاحب‌نظران آموزش و مدیریت بازرگانی و کارشناسان سازمان‌های فنی و حرفه‌ای بود که به روش نمونه‌گیری غیرتصادفی و هدفمند گلوله برفی (۱۰ نفر) انتخاب شدند. در مجموع هشت مؤلفه و ۷۰ شاخص شناسایی و در نهایت برای ارائه مدل مورد تأیید کارشناسان قرار گرفت. فناوری، منابع انسانی، آموزش‌های مهارتی، نگرش کارآفرینانه، آموزش شغلی، رفتارهای کارآفرینانه، فرصت‌های شغلی در بازار کار و مسیر شغلی در بازار کار به عنوان ابعادی در تدوین الگوی مناسب برای سنجش همکاری بین بازار کار و فنی شناسایی شدند.

میرجلالی (۱۴۰۰) به ارزیابی مهارت‌های مختلف اشتغال دانش‌آموختگان زن در رشته معماری دانشکده فنی و حرفه‌ای دخترانه یزد پرداخت. هدف از این پژوهش بررسی میزان کاربرد مهارت‌های اشتغال دانش‌آموختگان زن در رشته معماری هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای دخترانه بود. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مهارت‌های مورد نیاز بازار کار برای جذب و به‌کارگیری دانش‌آموختگان زن فارغ‌التحصیل معماری، به ترتیب اهمیت، مهارت‌های فنی، مهارت‌های اجتماعی، مهارت در استفاده از فناوری مناسب، مهارت‌های کار گروهی، تفکر و نگرش سیستماتیک، کار است و مهارت‌های مدیریت پروژه، مهارت در کار با داده‌ها و اطلاعات. بر اساس یافته‌ها، برای افزایش نرخ اشتغال فارغ‌التحصیلان، باید سیاست و جهت‌گیری نظام آموزشی به‌منظور تقویت و ارتقای بیشتر مهارت‌های مورد نیاز در بازار کار تغییر یابد.

علی احمدی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی مدیریت تحول آموزش فنی و حرفه‌ای در ساحت‌های اقتصادی - حرفه‌ای و علمی - فناوری پرداختند. نتایج نشان داد که از نظر خبرگان آموزشی هدف‌های ساحت‌های اقتصادی - حرفه‌ای و علمی - فناوری، در کتاب‌های تخصصی نظام جدید تا حد قابل قبولی برآورد می‌شود. مفاهیم حاصل از این پژوهش، نظیر کشف معانی، اولویت‌ها، نگرش‌ها، سازمان‌یافتگی، رشد و شایستگی‌های فنی و علمی، به مدیران فنی و حرفه‌ای کمک می‌کند تا زیر نظام‌های برنامه درسی در همه سطوح آموزش عمومی، فنی و مهارتی را طراحی نمایند.

رضائی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی موانع کارآفرینی آموزش‌دیدگان فنی و حرفه‌ای (مطالعه موردی شهرستان زاهدان) پرداختند. نتایج نشان دهنده آن است که از نظر مشارکت‌کنندگان در تحقیق حاضر، معیارهای دستیابی به شغل، ویژگی‌های اساتید فنی و حرفه‌ای، برنامه آموزشی و درسی فنی و حرفه‌ای، قوانین، روابط و ساختار حاکم بر فنی و حرفه‌ای، انتخاب رشته مهارتی مانعی برای کارآفرینی آموزش‌دیدگان فنی و حرفه‌ای در شهرستان زاهدان می‌باشد.

جمشیدی و همکاران (۱۳۹۸) به ارائه الگوی تناسب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای بازار کار از دیدگاه صاحبان صنایع شهر یزد بر اساس نظریه داده‌بنیاد پرداختند. بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت با استفاده از راهبردهای نیازسنجی، مشارکت ذی‌نفعان، آموزش مربیان، همکاری‌های داخلی و خارجی، آینده‌پژوهی شغلی، آمایش سرزمینی و برنامه‌ریزی، آشنایی دانش‌آموزان با بازار کار، و مشاوره و هدایت شغلی، می‌توان تناسب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای بازار کار را محقق کرد.

میرحسینی و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای به بررسی نقش کارگاه‌های آموزشی در ارتقا مدیریت کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی منطقه هشت از دیدگاه مدیران پرداختند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه سازمان یافته استفاده شد و میزان ضریب اعتماد یا پایایی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۶ است. روایی صوری-محتوایی ابزار نیز توسط چند تن از متخصصان علم اطلاعات مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش به طور جمع ۱۹ واحد دانشگاهی از کلیه کارکنان و مدیران کتابخانه‌های دانشگاه آزاد منطقه ۸ به تعداد ۱۰۰ نفر است که ۹۴ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. از نرم افزار اس.بی.اس.اس. برای تجزیه و تحلیل آماری استفاده شده است. یافته‌ها: طبق نتایج، آموزش‌های ضمن خدمت موجب افزایش مهارت شغلی با میانگین ۳/۲۶، دانش شغلی با میانگین ۳/۴۶ و نظم و دقت با میانگین ۳/۰۹، ایجاد علاقه‌مندی نسبت به شغل خویش با میانگین ۳/۲۲، افزایش میزان استقلال در انجام وظایف شغلی با میانگین ۳/۱۹ و رفع مشکلات با میانگین ۳/۰۰ می‌شود. یافته‌ها همچنین نشان می‌دهد که آموزش ضمن خدمت، انگیزه‌های نیروی انسانی را برای رسیدن به اهداف سازمان با میانگین ۳/۲۰ را تقویت می‌کند. در زمینه ارتقا شغلی مشاهده گردید که دوره‌های آموزشی با میانگین ۳/۱۱ مطلوب بوده و و باعث ایجاد انگیزه در ارتقا شغلی می‌شود، اما لزوماً منجر به گرفتن امتیاز برای ارتقا با توجه به میانگین ۲/۷۴ نیست. نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که از دیدگاه مدیران مشارکت و یادگیری مهارت‌های مورد نیاز ارتقا شغلی، سرعت، دقت و نظم، روحیه احترام گذاشتن، برنامه‌ریزی و کنجکاوی، قدرت ارائه نظر و اطاعت‌پذیری، انگیزه و مسئولیت‌پذیری از طریق شرکت در دوره‌های آموزشی در سطح متوسط و نسبتاً مطلوب افزایش یافته است.

پیشینه خارجی:

کرانگی (۲۰۲۱) به نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در تقویت توانمندی اقتصادی زنان در اوگاندا پرداخته است. هدف کلی تحقیق بررسی نقش آموزش حرفه‌ای بر توانمندسازی اقتصادی زنان بود. یافته‌های تحقیق نشان داد که آموزش‌های حرفه‌ای مانند خیاطی، آرایشگری، فروشنده‌گی، مهمان‌نوازی، آشپزی و ... باعث مشارکت و حضور آنان در امر تولید بر مبنای برابر با مردان می‌شود. راهکارهای دستیابی به این فرایند را سرمایه‌گذاری، تجهیز زنان به مهارت‌های حرفه‌ای، استفاده از منابع موجود در جامعه و به‌کارگیری افراد با استفاده از آموزش‌های حرفه‌ای مهارت‌های حرفه‌ای، دسترسی زنان به تسهیلات اعتباری بیان کرده است. ریلی (۲۰۲۱) در

¹ Krongi 4
¹ Relly 5

مقاله به درک هدف و جایگاه آموزش و پرورش فنی و حرفه‌ای پرداخته است. او نیروی کار ماهر را نیروی کار ماهر را ستون فقرات هر جامعه و اقتصاد می‌داند؛ زیرا کارگران دانش و مهارت‌های خود را برای بهبود وضعیت جامعه به کار می‌گیرند.

ریاندا و همکاران، ش ۲۰۲۱ (۲۰۲۱) در مقاله خود به بررسی پارادایم جدید آموزش و آموزش فنی و حرفه‌ای پرداختند و بیان می‌کنند که چارچوب فکری حاضر در آموزش فنی و حرفه‌ای نیازمند بازنگری و تغییرات جدید در راستای اثربخش کردن آموزش‌های موجود می‌باشد. با توجه به اینکه جهان دائماً در حال تغییر و دگرگونی است و مشاغل جدید با مهارت‌های گوناگون متولد می‌شوند، ساختار آموزشی نیز باید دانش‌آموزان برای نقش‌آفرینی در عرصه‌های جدید آماده کند.

تریانو و موزیس (۲۰۱۹) نقش آموزش و پرورش و آموزش فنی و حرفه‌ای در اندونزی را مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. نتایج تحقیق نشان داد آموزش فنی و حرفه‌ای در اندونزی همراه با رفع نیازهای کارگران ماهر بوده است. این تأثیر در ابعاد جغرافیایی، فرهنگی، اجتماعی در سطح محلی، بین‌المللی، ملی و یا حتی در مقیاس‌های کوچک و متوسط تبدیل خود را نشان داده است. هم چنین برای برآوردن نیازهای نیروی کار ماهر امروزی و پیش‌بینی‌شده در سال ۲۰۳۰، اندونزی در حال اجرای برنامه احیای آموزش حرفه‌ای است که هم در دوره متوسطه (دبیرستان حرفه‌ای) و هم در سطح آموزش عالی اجرا می‌شود.

آخمیتو و همکاران، ۲۰۱۹ (۲۰۱۹) به بررسی مکانیزم مدیریتی آموزش حرفه‌ای روسیه پرداختند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که اقتصادهای مدرن مستلزم آموزش نسل جدید متخصصان فنی آماده برای پروژه‌های مهندسی، تولید و فناوری، سازمانی و مدیریتی، علمی و پژوهشی، خدماتی و همچنین انجام کار ماهر با استفاده از تجهیزات مدرن برای توسعه فناوری هستند که آموزش فنی و حرفه‌ای می‌تواند این امکان را از طریق ایجاد یک مکانیسم مدیریتی برای آموزش متخصصان فنی برای سیستم اقتصادی روسیه فراهم کند.

آمیچی و همکاران، ۲۰۱۹ (۲۰۱۹) به بررسی استراتژی‌های آموزشی مؤثر بر یادگیری مهارت‌های عملی در برنامه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای در نیجریه پرداختند. آموزش و یادگیری مهارت‌های عملی در مؤسسات آموزش فنی و حرفه‌ای مستلزم راهبردهای اساسی از جمله؛ القای نگرش‌های صحیح و دانش فنی، استفاده از روش‌های آموزشی نوین، اجرای برنامه تجربه کار عملی در صنایع است.

هاسان فن‌دیک (۲۰۱۶) به بررسی نقش آموزش عالی فنی و حرفه‌ای و پیامدهای آن در پرتقال پرداخت. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که تأکید بر تحقیقات پروژه محور کوتاه‌مدت در آموزش دوره‌های کوتاه می‌تواند مهارت و یادگیری را نیروی کار را در سطح سازمانی تقویت کند.

¹ Rianda & Els	6
¹ Triyano & Mossis	7
¹ Akhmito & Els	8
¹ Amichi & Els	9
² Hassan	0

بورتل (۲۰۱۵) در تحقیقی تأثیر آموزش و پرورش فنی و حرفه‌ای در توسعه نیروی کار را مورد بررسی قرار داد. او آموزش فنی و حرفه‌ای را به‌عنوان کلید توسعه مهارت و توسعه اقتصادی کشورها می‌داند.

روش تحقیق

روش تحقیق در پژوهش حاضر توصیفی - همبستگی است. تحقیق همبستگی correlational study یکی از انواع روش تحقیق است که در آن پژوهشگر می‌کوشد تا نوع رابطه میان یک چند متغیر را شناسایی یا درک نماید. به بیان ساده، تحقیقات همبستگی در پی ترسیم نوع رابط میان متغیرها هستند.

برای جمع آوری اطلاعات ابتدا با روش کتابخانه‌ای، کتاب‌ها، مجلات نشریات و مقالات فارسی و انگلیسی موجود در این زمینه و منابع مربوط به مفاهیمی چون کارگاه‌های آموزشی، مهارت‌های شغلی و فردی جنبه‌های مختلف آن مطالعه و گردآوری گردید. پس از آن به‌منظور با بررسی‌های میدانی از طریق توزیع پرسشنامه در نمونه آماری مورد بررسی، به تکمیل اطلاعات و داده‌های موردنیاز برای بررسی سؤالات پژوهش اقدام شده است.

جامعه آماری، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری تحقیق حاضر را کلیه مهارت‌آموزان مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهر مهاباد در دوره تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ می‌باشند که تعداد آن‌ها ۱۳۹۳ بود. حجم نمونه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و با استفاده از فرمول کوکران ۳۰۰ نفر انتخاب گردید.

روش گردآوری اطلاعات (میدانی، کتابخانه‌ای و غیره)

محقق جهت مطالعه و گردآوری اطلاعات پیرامون ادبیات، مبانی نظری و پیشینه پژوهش از روش کتابخانه‌ای استفاده نموده است. روش کتابخانه‌ای در تمام تحقیقات علمی مورداستفاده قرار می‌گیرد و در بعضی از آنها موضوع تحقیق از نظر روش، از آغاز تا انتها متکی بر یافته‌های تحقیق کتابخانه‌ای است. در تحقیقاتی که ماهیت کتابخانه‌ای ندارند نیز محققان ناگزیر از کاربرد روش کتابخانه‌ای در تحقیق خود هستند. در این گروه تحقیقات، محقق باید ادبیات و سوابق مسئله و موضوع تحقیق را مطالعه کند. در نتیجه، باید از روش کتابخانه‌ای استفاده کند و نتایج مطالعات خود را در ابزار مناسب شامل فیش، جدول و فرم ثبت و نگهداری و در پایان به طبقه‌بندی و بهره‌برداری از آنها اقدام کند.

- میدانی (پرسشنامه): در این تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است..

پایایی پرسش‌نامه‌ها

برای تعیین پایایی روش‌های مختلفی وجود دارد در این تحقیق برای مشخص نمودن پایایی پرسش‌نامه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردیده است. این روش برای محاسبه همابندی درونی ابزار اندازه‌گیری از جمله پرسش‌نامه‌ها با آزمون‌هایی که ویژگی‌های مختلفی را اندازه‌گیری می‌کنند به کار می‌رود. در این‌گونه ابزار، پاسخ هر سؤال می‌تواند مقادیر عددی مختلفی را اختیار کند.

برای محاسبه ضریب آلفا ابتدا باید واریانس نمره‌های هر زیرمجموعه سؤال‌های پرسش‌نامه یا زیر آزمون او واریانس کل را محاسبه کرد. سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا را محاسبه کرد.

جهت سنجش پایایی پرسش‌نامه‌های این پژوهش نیز از آلفای کرونباخ استفاده شده است که پایایی پرسش‌نامه اثر سنجی سؤالات کارگاه‌های آموزشی ۰/۷۶ و پایایی پرسش‌نامه تأثیرگذاری کارگاه‌های آموزشی بر آینده شغلی دانش‌آموزان ۰/۶۹ برآورد گردید که حاکی از پایایی بالای ابزارهای مورد استفاده می‌باشد.

روایی پرسش‌نامه:

جهت سنجش روایی محتوایی و صوری از نظرات کارشناسان و متخصصان استفاده گردید. روایی محتوایی این اطمینان را به وجود می‌آورد که مقیاس شامل یک سری موارد کافی و نمونه برای استفاده از مفهوم است و هر چه موارد معرف مفهومی که اندازه‌گیری می‌شود بیشتر باشد روایی محتوایی آن بیشتر خواهد بود. در خصوص روایی صوری سیف (۱۳۷۶) اشاره دارد که این نوع روایی یکی از مشخصات روایی محتوایی است و حاوی این مطلب است که سؤالات آزمون تا چه حد در ظاهر شبیه به موضوعی هستند که برای اندازه‌گیری آن تهیه شده‌اند. اعتبار محتوای این پرسش‌نامه توسط اساتید راهنما و مشاور و چند نفر از افراد مطلع و متخصص از جمله اساتید حوزه مشاوره مورد تأیید قرار گرفته است و از اعتبار لازم برخوردار بود.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:

تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش توصیفی از طریق مشخصه‌های آماری نظیر فراوانی، میانگین، واریانس و انحراف معیار و در بخش استنباطی از آزمون t و رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است.

آمار استنباطی:

بررسی نرمال بودن داده‌ها

به منظور بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده شده که نتایج آن در ذیل مشخص شده است.

H_0 داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار می‌باشند:

H_1 داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار نمی‌باشند:

جدول ۴-۴ نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف

متغیر	مقدار آماره	سطح معناداری	نتیجه (نرمال/غیرنرمال بودن توزیع)
تأثیر آموزش‌ها بر مهارت فردی شغلی	۱/۱۷۴	۰/۱۲۷	نرمال
تأثیر آموزش‌ها بر آینده و چشم‌انداز شغلی	۰/۹۷۱	۰/۳۰۳	نرمال

باتوجه به جدول ۴-۴ ملاحظه می‌شود که چون سطح معناداری تمام مؤلفه‌ها بزرگ‌تر از ۲/۲۱ می‌باشد ($\text{Sig} < 0.05$) لذا فرضیه H_0 تأیید و فرضیه H_1 رد می‌شود؛ یعنی داده‌ها از توزیع نرمال پیروی می‌کنند و می‌توان برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد.

آزمون فرضیه‌های تحقیق:

فرضیه اصلی

برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌ها (فردی و شغلی) و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

برای بررسی اثربخشی کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد بر اساس مدل کریک پاتریک از روش تی تک‌متغیره استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴-۵) ارائه شده است

جدول (۴-۵) مقایسه میانگین اثربخشی کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌ها (فردی و شغلی) و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد بر اساس مدل کریک پاتریک با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
اثربخشی کارگاه‌های آموزش	۳/۶۰	۰/۷۴	۶/۳۰۹	۳۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس یافته‌های جدول (۴-۵) میانگین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد، ۳/۶۰ می‌باشد. T محاسبه شده از t جدول بزرگ‌تر بوده است. بنابراین اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده بر اساس مدل کریک پاتریک بیشتر از سطح متوسط می‌باشد که به لحاظ آماری معنادار می‌باشد.

فرضیه فرعی اول:

برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت شغلی و فردی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

برای بررسی اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد از روش تی تک‌متغیره استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴-۷) ارائه شده است.

جدول (۴-۶) اثربخشی برگزاری کارگاه‌های آموزشی با توسعه مهارت‌های شغلی و فردی دانش‌آموزان بر اساس مدل کریک پاتریک با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معنی داری
تأثیر آموزش‌ها بر توسعه مهارت‌های شغلی و فردی دانش‌آموزان	۳/۳۵	۰/۷۷	۹/۲۱	۳۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس یافته‌های جدول (۴-۶) میانگین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد، ۳/۳۵ می‌باشد. T محاسبه شده از t جدول بزرگ‌تر بوده است؛ بنابراین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در از دیدگاه دانش‌آموزان، بیشتر از سطح متوسط می‌باشد که به لحاظ آماری معنادار می‌باشد

فرضیه فرعی دوم

برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

برای بررسی اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده بر آینده شغلی دانش‌آموزان در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد در از روش تی تک‌متغیره استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴-۱۰) ارائه شده است.

جدول (۴-۷) تأثیر آموزش‌های کارگاهی هنرستان‌های مهاباد بر آینده شغلی دانش‌آموزان بر اساس مدل کریک پاتریک با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معنی داری
بررسی تأثیر کارگاه‌های آموزشی بر آینده شغلی	۳/۵۲	۰/۷۷	۹/۲۱	۳۰۰	۰/۰۰۰

بر اساس یافته‌های جدول (۴-۷) میانگین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد، ۳/۵۲ می‌باشد. T محاسبه شده از t جدول بزرگ‌تر بوده است؛ بنابراین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در از دیدگاه دانش‌آموزان، بیشتر از سطح متوسط می‌باشد که به لحاظ آماری معنادار می‌باشد

تحلیل رگرسیون:

برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت (فردی و شغلی) و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

فرضیه صفر H_0 : برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد مثبت و معنی داری ندارد.

فرضیه محقق H_1 : اثربخشی برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیر مثبت و معنی داری دارد.

برای آزمون فرضیه اصلی بایستی از رگرسیون چندگانه استفاده کرد؛ زیرا در این فرضیه هدف بررسی تأثیرات اثربخشی کارگاه‌های آموزشی بر مهارت‌های شغلی و فردی دانش‌آموزان است.

جدول ۴-۱۰ تحلیل رگرسیون ابعاد چندگانه ابعاد اثربخشی کارگاه‌های آموزشی

خطای معیار برآورد	تعدیل شده r^2	ضریب تعیین R^2	ضریب همبستگی R	متغیر پیش‌بین
۰/۲۰۶	۰/۸۵۱	۰/۸۵۵	۰/۹۲۴	اثربخشی کارگاه‌های آموزشی

با توجه به اطلاعات جدول تحلیل رگرسیون (۱۱-۴): ضریب همبستگی بین اثربخشی کارگاه‌های آموزشی بر مهارت‌ها و آینده شغلی دانش‌آموزان برابر با ۹۲.۴٪ درصد و ضریب تعیین تعدیل شده ۸۵.۵٪ درصد می‌باشد؛ بنابراین اثربخشی کارگاه‌های آموزشی هم‌زمان می‌توانند به میزان ۸۵.۵٪ مهارت‌های شغلی - فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان شهرستان مهاباد را پیش‌بینی کنند.

جدول ۴-۱۱ نتایج تحلیل واریانس رگرسیون چندگانه اثربخشی کارگاه‌های آموزشی

سطح معنی‌داری	F	میانگین توان‌های دوم	درجه آزادی	مجموع توان‌های دوم	مدل
۰/۰۰۰	۲۳۶/۶۸۴	۱۰/۰۹۱	۴	۴۰/۳۶۶	رگرسیون
-	-	۰/۰۴۳	۱۶۱	۶/۸۶۴	باقیمانده
-	-	-	۱۶۵	۴۷/۲۳۰	مجموع

اطلاعات تحلیل واریانس جدول ۴-۱۱، نشان می‌دهد که مقدار F محاسبه شده برای اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برابر با ۲۸۶/۲۳۹ می‌باشد.

لذا با توجه به این که سطح معنی‌داری کوچک‌تر از سطح خطاست. مقدار $0.1 < Sig = 0.000$ می‌باشد، در نتیجه معادله رگرسیونی مورد تأیید قرار می‌گیرد به این ترتیب ضریب تعیین مشاهده شده در معادله رگرسیون چندگانه از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد. در نتیجه مدل در سطح ۰/۱۰ معنی‌دار بوده و به همین دلیل با اطمینان ۹۹ درصد فرضیه صفر رد و فرضیه محقق تأیید می‌شود و می‌توان ادعا کرد که "اثربخشی کارگاه‌های آموزشی" بر مهارت‌ها (شغلی و فردی) و آینده شغلی دانش‌آموزان شهرستان مهاباد تأثیر دارند، و با توجه به نتایج تحلیل واریانس جداول فوق با توجه به سطح معنی‌داری آزمون، کفایت مدل رگرسیون چندگانه را تأیید نموده و خطی بودن مدل را نشان می‌دهد.

یافته‌های جانبی تحقیق

جنسیت:

آیا بین نظرات افراد در مورد اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد با توجه به عوامل جمعیت‌شناختی (سن، جنسیت و پایه تحصیلی) تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

به منظور مقایسه اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده از لحاظ جنسیت و بررسی معنی‌داری تفاوت میانگین‌ها از آزمون t مستقل استفاده شده است. این آزمون برای مقایسه میانگین‌های دو گروه مستقل (مانند زنان و مردان) به کار می‌رود. فرضیه‌های آماری برای این آزمون به صورت زیر نوشته می‌شوند:

H_0 : تفاوت معنی‌داری بین میانگین اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده زن و مرد وجود ندارد.

H_1 : تفاوت معنی‌داری بین میانگین اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده زن و مرد وجود دارد.

قبل از اجرای آزمون t مستقل باید شرط برابری واریانس دو گروه بررسی شود که با استفاده از آزمون F انجام می‌شود. در صورتی که سطح معنی‌داری آزمون F از 0.05 بزرگ‌تر باشد، در این صورت فرض برابری واریانس‌ها پذیرفته می‌شود. در غیر این صورت نتایج آزمون t در حالت عدم برابری واریانس‌ها بررسی می‌شود.

جدول ۴-۱۲ نتایج آزمون F برای بررسی فرض برابری واریانس متغیر اثربخشی کارگاه‌ها

آماره F	Sig
۱/۰۷۷	۰/۳۰۰

همان‌طور که جدول ۴-۱۲ نشان می‌دهد سطح معنی‌داری آزمون F از 0.05 بزرگ‌تر است، در این صورت فرض برابری واریانس " اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده " در دو گروه پذیرفته می‌شود؛ بنابراین نتایج آزمون t در حالت برابری واریانس‌ها در جدول زیر ارائه می‌شود.

جدول ۴-۱۳ نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه میانگین اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده زن و مرد

گروه	میانگین	انحراف استاندارد	تفاوت میانگین	t مشاهده شده	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
دختر	۳/۸۵	۰/۴۶	۰/۰۰	۰/۰۷۴	۳۸۰	۰/۹۴۱
پسر	۳/۳۳	۰/۴۳				

مطابق جدول ۴-۱۳ سطح معنی‌داری آزمون t بزرگ‌تر از 0.05 است ($P=0.380$ و $t=0.941$)؛ بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود و می‌توان نتیجه گرفت بین میانگین نمرات " اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده " تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

سن

مقایسه اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده از لحاظ سن:

به منظور مقایسه اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده از لحاظ سن ابتدا در جدول زیر آماره‌های توصیفی اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده به تفکیک سن ارائه و سپس به منظور بررسی معنی‌داری تفاوت میانگین‌ها از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شده است. فرضیه‌های آماری برای این آزمون به صورت زیر نوشته می‌شوند:

H_0 : بین میانگین اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده در گروه‌های سنی مختلف تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

H_1 : دست‌کم بین میانگین اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۴-۱۴: آماره‌های توصیفی اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده به تفکیک سن

سن	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
۱۶	۱۴۱	۳/۳۱	۰/۴۵
۱۷	۳۰۱	۳/۳۶	۰/۴۳

۱۸	۲۳۱	۳/۳۸	۰/۴۳
کل	۳۰۰	۳/۳۴	۰/۴۵

یکی از پیش شرطهای استفاده از تحلیل واریانس یک طرفه، برابری واریانس گروههای مورد مطالعه است که با استفاده از آزمون لئون ۲۱ انجام می شود. در صورتی که سطح معنی داری آزمون لئون از ۰/۰۵ بزرگ تر باشد، در این صورت فرض برابری واریانسها پذیرفته می شود.

جدول ۴-۱۵: نتایج آزمون لئون برای بررسی فرض برابری واریانس اثربخشی کارگاههای برگزار شده در گروههای سنی مختلف

آماره آزمون	df1	df2	Sig
اثربخشی کارگاههای برگزار شده	۳	۳۹۶	۰/۴۴۱

همان طور که جدول ۴-۱۵ نشان می دهد سطح معنی داری آزمون لئون از ۰/۰۵ بزرگ تر است، در این صورت فرض برابری واریانس " اثربخشی کارگاههای برگزار شده" در گروههای مختلف پذیرفته می شود. اکنون نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه در جدول زیر ارائه می شود.

جدول ۴-۱۶: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای مقایسه میانگین اثربخشی کارگاههای برگزار شده در گروههای سنی مختلف

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
بین گروهها	۰/۳۴۹	۳	۰/۱۱۱	۰/۵۷۷	۰/۶۳۰
درون گروهها	۷۹/۹۵۵	۳۹۶	۰/۲۰۲		
کل	۸۰/۳۰۴	۳۹۹			

مطابق جدول ۴-۱۶، سطح معنی داری آزمون بزرگ تر از ۰/۰۵ است ($P=۰/۶۳۰$ و $F=۰/۵۷۷$)؛ بنابراین فرض صفر رد نمی شود و می توان نتیجه گرفت بین میانگین نمرات " اثربخشی کارگاههای برگزار شده" در گروههای سنی مختلف تفاوت معنی داری وجود ندارد.

پایه تحصیلی

به منظور مقایسه اثربخشی کارگاههای برگزار شده از لحاظ مقطع تحصیلی ابتدا در جدول زیر آماره های توصیفی اثربخشی کارگاههای برگزار شده به تفکیک مقطع ارائه و سپس به منظور بررسی معنی داری تفاوت میانگینها از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است. فرضیه های آماری برای این آزمون به صورت زیر نوشته می شوند:

H_0 : بین میانگین اثربخشی کارگاههای برگزار شده در رشته های تحصیلی مقطع دکتری مختلف تفاوت معنی داری وجود ندارد

H_1 : دست کم بین میانگین اثربخشی کارگاههای برگزار شده دو رشته تحصیلی مقطع دکتری تفاوت معنی داری وجود دارد

جدول ۴-۱۷: آماره های توصیفی اثربخشی کارگاههای برگزار شده به تفکیک مقطع تحصیلی

مقطع تحصیلی	میانگین	انحراف استاندارد
پایه دهم	۳/۲۱	۰/۴۱
پایه یازدهم	۳/۳۶	۰/۴۴
پایه دوازدهم	۳/۳۲	۰/۴۵
کل	۳/۳۴	۰/۴۵

یکی از پیش شرطهای استفاده از تحلیل واریانس یک طرفه، برابری واریانس گروههای مورد مطالعه است که با استفاده از آزمون لئون انجام می شود. در صورتی که سطح معنی داری آزمون لئون از ۰/۰۵ بزرگ تر باشد، در این صورت فرض برابری واریانسها پذیرفته می شود.

جدول ۴-۱۸: نتایج آزمون لئون برای بررسی فرض برابری واریانس اثربخشی کارگاههای برگزار شده در مقطع تحصیلی

آماره آزمون	df1	df2	Sig
-------------	-----	-----	-----

۰/۴۰۳	۳۹۶	۳	۰/۹۷۷	اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده
-------	-----	---	-------	-------------------------------

همان‌طور که جدول ۴-۱۸ نشان می‌دهد سطح معنی‌داری آزمون لئون از ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، در این صورت فرض برابری واریانس " اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده" در گروه‌های مختلف پذیرفته می‌شود. اکنون نتایج آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه در جدول زیر ارائه می‌شود.

جدول ۴-۱۹: نتایج تحلیل واریانس یک‌طرفه برای مقایسه میانگین اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده در مقطع تحصیلی

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۰/۵۸۷	۳	۰/۱۹۶	۰/۹۷۳	۰/۴۰۶
درون گروه‌ها	۷۹/۷۱۷	۳۹۶	۰/۲۰۱		
کل	۸۰/۳۰۴	۳۹۹			

مطابق جدول ۴-۱۹، سطح معنی‌داری آزمون بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است ($P=0/406$ و $F=0/973$)؛ بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود و می‌توان نتیجه گرفت بین میانگین نمرات " اثربخشی کارگاه‌های برگزار شده" در مقطع تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با توجه به درک واقعیات موجود به بررسی اثرگذاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد مدنظر قرار داده تا به‌واسطه آن ضمن آگاهی برنامه‌ریزان آموزش از میزان اثربخشی آموزش‌های ارائه شده و پی‌بردن به نقاط قوت و ضعف، اثربخشی آموزش‌های ارائه شده را بهبود و ارتقا دهند.

این قسمت شامل بحث و نتیجه‌گیری با توجه به سؤالات پژوهش و ارائه نتایجی که در راستای اهداف تحقیقی که با تجزیه و تحلیل داده‌ها به دست آمده می‌باشد. در ادامه نکات عملی قابل استنباط از مطالعات نظری و میدانی که با سؤالات تحقیق مرتبط هستند مطرح شده و در خاتمه در راستای نتایج به‌دست‌آمده پیشنهادات کاربردی برای مسئولان آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد و پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده (برای پژوهشگران) ارائه گردیده است.

فرضیه کلی

۱- کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌ها (فردی و شغلی) و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

فرضیات جزئی

۲- برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

۳- برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

این پژوهش روش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری آن را کلیه دانش‌آموزان فنی و حرفه‌ای شهر مهاباد که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ مشغول به تحصیلی هستند تشکیل می‌دهند که تعداد آن‌ها برابر با ۱۳۹۳ نفر می‌باشد و نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد

۳۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی - ساده به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه ۴۰ سؤالی محقق ساخته استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی شامل آزمون کولموگروف اسپرنوف برای نرمال بودن داده‌ها از آزمون T تک نمونه‌ای و رگرسیون استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های آمار توصیفی جدول و نمودار ۱-۴ بیانگر آن است که ۶۳ درصد از پاسخگویان را مرد و ۳۶ درصد را زن تشکیل می‌دهند. جدول و نمودار ۲-۴ بیانگر آن است که ۲۸ درصد از پاسخگویان ۱۶ سال، ۳۸ درصد ۱۷ سال و همچنین ۳۴ درصد ۱۸ سال سن تشکیل می‌دهند.

جدول ۳-۴ بیانگر آن است که ۲۷ درصد از پاسخگویان پایه دهم، ۳۷ درصد ۱۷ پایه دوازدهم و همچنین ۳۶ درصد از دانش‌آموزان پایه دوازدهم تشکیل می‌دهند.

یافته‌های آمار استنباطی

فرضیه اصلی تحقیق: کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌ها (فردی و شغلی) و آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

مطابق یافته‌های جدول (۴-۵) نشان داد که میانگین اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد، ۶۰/۳ می‌باشد. T محاسبه شده از جدول بزرگ‌تر بوده است؛ بنابراین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده بر اساس مدل کریک پاتریک، بیشتر از سطح متوسط می‌باشد که به لحاظ آماری معنادار می‌باشد.

نتایج این پژوهش با یافته‌های عباسیان و همکاران، (۱۳۸۷) هم‌گرا می‌باشد. وی در تحقیقی نشان داد، کلیه نتایج حاصل از جمع‌بندی چهار شاخص (مدل کریک پاتریک) در دوره آموزشی جوش مقاومتی خودرو ۲۰۶، به میزان ۴۵ درصد اثربخش بوده که این درصد اثربخشی به اعتقاد کارشناسان آموزش، مهندسان و سرپرستان بخش در سطح مطلوبی قرار داشته است. نتایج این پژوهش همچنین با یافته‌های وفادار (۱۳۸۸) همخوانی و مطابقت دارد، این پژوهش با هدف شناسایی اثربخشی آموزش دوره‌های آموزش کارگزاران بیمه کشاورزی طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۶ بر اساس سه سطح مدل کریک پاتریک اجرا گردیده است. نتایج تحقیق حاکی از آن است که فراگیران از دوره‌های آموزش بیمه‌ی کشاورزی رضایت داشته‌اند و نمره‌های کارگزاران بیانگر آن است که فراگیران مطالب تدریس شده در دوره را فرا گرفته‌اند و سرپرستان مستقیم نیز بیان نموده‌اند که رفتار کارگزاران پس از طی دوره آموزشی بهبود یافته است. این نتایج همچنین با یافته‌های قارلی (۱۳۹۲) همخوانی و مطابقت دارد که در پژوهشی، به این نتیجه رسید که کارگاه‌های آموزشی شهرداری تهران در سه سطح واکنش، یادگیری و رفتار از اثربخشی لازم برخوردار بوده است.

یک فرایند آموزش برنامه‌ریزی شده و سیستماتیک می‌تواند سهم بسزایی در کمک به مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای در جهت توسعه و بهبود عملکرد، برای رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده داشته باشد. با توجه به نتایج به دست آمده علت اینکه میزان رضایت مهارت‌آموزان در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد از آموزش‌های برگزار شده در حد نسبتاً بالایی است، احتمالاً می‌تواند مربوط به توجه به شیوه‌های آموزش و برقراری تعاملی مثبت و انسانی میان عوامل اجرایی مراکز (مدرسان، مربیان و سایر عوامل) و مهارت‌آموزان در ارائه مطالب آموزشی، برنامه، امکانات و ایجاد شرایطی مطلوب برای اجرای دوره‌ها و حلقه بازخورد مناسب ناشی از اجرای آموزش باشد؛ بنابراین می‌توان ادعا نمود که کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد از اثربخشی لازم برخوردار بوده و در راستای نیازهای آموزشی شرکت‌کنندگان در این دوره‌ها می‌باشد.

فرضیه فرعی اول تحقیق: برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر توسعه مهارت‌های فردی و شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

مطابق یافته‌های جدول (۴-۶) نشان داد که میانگین اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد، ۳/۳۵ می‌باشد. T محاسبه شده از جدول بزرگ‌تر بوده است؛ بنابراین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده بر اساس مدل کریک پاتریک، بیشتر از سطح متوسط می‌باشد که به لحاظ آماری معنادار می‌باشد.

نتایج این پژوهش با یافته‌های حاتمی (۱۳۸۸) همخوانی و مطابقت دارد، وی در تحقیقی با هدف ارزیابی و سنجش دوره‌های ضمن خدمت در زمینه افزایش دانش، مهارت و نگرش مدیران، هیئت‌های علمی و کارکنان واحدهای دانشگاهی منطقه یک، به این نتایج رسید که آموزش‌های ضمن خدمت در هر سه گروه در مقوله دانش با میانگین ۹۵/۲۲ و امتیاز ۴۴، مقوله مهارت با میانگین ۸/۲۶ و امتیاز ۸۷ و در مقوله نگرش و رفتار شغلی با میانگین ۹۴/۶۷ و امتیاز ۱۵۰ دارای اثربخشی بوده است (حاتمی، ۱۳۸۸).

همچنین با مطالعه هاسان فن‌دیک (۲۰۱۶) که نشان می‌دهد که تأکید بر تحقیقات پروژه محور کوتاه‌مدت در آموزش دوره‌های کوتاه فنی و حرفه‌ای می‌تواند مهارت و یادگیری را نیروی کار را در سطح سازمانی تقویت کند، همسو می‌باشد (فدیک، ۲۰۱۶). در این زمینه می‌توان گفت که بر اساس نظر دانش‌آموزان حضور در دوره‌ی آموزشی باعث افزایش شناخت نظری، افزایش آگاهی و اطلاعات آنها در استفاده از ابزارهای مخصوص کار، اتخاذ بهترین تصمیم برای شرایط غیرقابل پیش‌بینی، افزایش یادگیری آنها در به‌کارگیری روش‌های جدید، افزایش توانایی‌شان در انتقال اطلاعات به همکاران، و افزایش آگاهی کارآموزان در انجام صحیح کار، مشارکتشان در مباحث و تکالیف درسی، محتوی علمی موضوعات تدریس شده و نحوه برنامه‌ریزی، نظم و مدیریت برگزارکنندگان دوره رضایت، تسلط بر محتوی، توانایی در پاسخگویی به سؤالات شرکت‌کنندگان در دوره‌های آموزشی توسط مربیان، مشارکت دادن دانش‌آموزان در مباحث آموزشی و هم چنین رعایت اصول آموزش در برنامه‌ریزی‌ها موجبات رضایت و واکنش مطلوب شرکت‌کنندگان

در کارگاه‌های آموزشی را فراهم می‌کند. در واقع می‌توان گفت که انتخاب استاد و مربیان مجرب یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت یک برنامه آموزشی است. استادان و مربیانی که دانش کافی در مورد موضوع مهارت و توانایی لازم در برقراری ارتباط با کارآموزان دارند، به فراگیران توجه می‌کنند، توان کافی در برآورده نمودن نیازهای علمی آنها را داشته و تعهد و اعتقاد به اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌ها را در دستور کار قرار داده‌اند.

وجود ابزارها و تجهیزات آموزشی مناسب در کارگاه‌های مهارت‌آموزی و استفاده مطلوب از مواد کمک‌آموزشی در این کلاس‌ها از جمله عواملی است که در ارتقای اثربخشی دوره‌ها مؤثر می‌باشد. امکانات در نظر گرفته شده بایستی قابل‌استفاده، به روز و مناسب باشند. ابزارهای قدیمی، کهنه و از کار افتاده که کارایی لازم در کلاس‌های درس نداشته، اتاق‌های کوچک، صندلی‌های نامناسب، سر و صداهای زیاد، فاصله زیاد با کلاس‌های درس، حرارت‌های نامناسب مثل گرمی یا سردی زیاد و عدم استفاده از فیلم‌ها و تصاویر آموزشی مرتبط با محتوی آموزشی در اثربخشی آموزش تأثیر منفی خواهد داشت. در این رابطه ضروری است برنامه‌ریزان و مجریان کارگاه‌های آموزشی در راستای فراهم نمودن امکانات و تجهیزات آموزشی و استفاده صحیح از مواد آموزشی که متناسب با محتوی دروس و نیاز مهارت‌آموزان باشد، چاره‌اندیشی نموده تا بدین‌وسیله زمینه‌های خروج از روش‌های آموزش سنتی فراهم شده و فرهنگ استفاده از وسایل کمک‌آموزشی و تأثیر آن در یادگیری پایدار در میان مدرسان نهادینه شده و نتایجی مطلوب‌تر در اثربخشی دوره‌ها بر جای گذارد.

فرضیه فرعی دوم تحقیق: برگزاری کارگاه‌های آموزشی بر آینده شغلی دانش‌آموزان هنرستان‌های شهرستان مهاباد تأثیرگذار بوده است.

مطابق یافته‌های جدول (۷-۴) نشان داد که میانگین اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد، ۳/۵۲ می‌باشد. T محاسبه شده از جدول بزرگ‌تر بوده است؛ بنابراین نمره اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده بر اساس مدل کریک پاتریک، بیشتر از سطح متوسط می‌باشد که به لحاظ آماری معنادار می‌باشد. نتایج تحقیق با تحقیق رضائی و همکاران (۱۳۹۹) مبنی بر اینکه معیارهای ویژگی‌های اساتید فنی و حرفه‌ای، برنامه آموزشی و درسی فنی و حرفه‌ای، قوانین، روابط و ساختار حاکم بر فنی و حرفه‌ای، انتخاب رشته مهارتی دستیابی به شغل معیارهایی برای کارآفرینی آموزش دیدگان فنی و حرفه‌ای در شهرستان زاهدان همسو می‌باشد. در همسویی با این تحقیق، ریلی (۲۰۲۳) در مقاله به درک هدف و جایگاه آموزش و پرورش فنی و حرفه‌ای پرداخته است. وی نیروی کار ماهر را نیروی کار ماهر را ستون فقرات هر جامعه و اقتصاد می‌داند؛ زیرا کارگران دانش و مهارت‌های خود را برای بهبود وضعیت جامعه به کار می‌گیرند و آموزش این نیروها را از وظایف اصلی مراکز فنی و حرفه‌ای

می داند. آخمیتو و همکاران، (۲۰۱۴) نیز به بررسی مکانیزم مدیریتی آموزش حرفه‌ای روسیه پرداختند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که اقتصادهای مدرن مستلزم آموزش نسل جدید متخصصان فنی آماده برای پروژه‌های مهندسی، تولید و فناوری، سازمانی و مدیریتی، علمی و پژوهشی، خدماتی و همچنین انجام کار ماهر با استفاده از تجهیزات مدرن برای توسعه فناوری هستند که آموزش فنی و حرفه‌ای می‌تواند این امکان را از طریق ایجاد یک مکانیسم مدیریتی برای آموزش متخصصان فنی برای سیستم اقتصادی روسیه فراهم کند.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای نقش مهمی در تشکیل سرمایه انسانی از طریق تربیت نیروهای ماهر مورد نیاز بازار کار در کشورهای مختلف جهان ایفا می‌کند. آموزش فنی و حرفه‌ای با اتکای به مهارت‌های کسب شده دانش‌آموزان را برای به دست آوردن جایگاه‌های شغلی بیشتر آماده می‌سازد و همین بینش باعث گردیده است که در بیشتر کشورهای جهان حتی در سیستم‌های تعلیم و تربیت آنها از دیرباز در کنار مقاطع تحصیلی آموزش‌های عمومی، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مدنظر واقع گردند. این آموزش‌ها در کشورهای در حال توسعه نه تنها عهده‌دار تربیت نیروی کار مورد نیاز بخش‌های مختلف اقتصاد این کشورها می‌باشند، بلکه از طریق بسترسازی خوداشتغالی، به حل مشکل بیکاری کمک می‌کنند. از سوی دیگر، این آموزش‌ها با توأم کردن مهارت‌های جهانی این امکان را برای آموزش‌دیده فراهم می‌کنند که همسویی بیشتری با نیازهای بازار کار داشته و از این طریق امکان بیشتری برای جذب آنها در فعالیت‌های اقتصادی اجتماعی فراهم شود؛ لذا تأثیر آموزش‌های فنی حرفه‌ای بر آینده شغلی دانش‌آموزان منطقی به نظر می‌رسد.

نتیجه‌گیری مبتنی بر یافته‌های جانبی پژوهش:

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین نظرات افراد در مورد اثربخشی کارگاه‌های آموزشی بر اساس مدل کریک پاتریک بر حسب جنسیت، سن و سال تحصیلی تفاوت وجود ندارد و بیشتر در راستای نیازهای شغلی و مهارت‌های مورد نیاز آنها بوده است. بر اساس اهداف بیان شده، این پژوهش به منظور ارزیابی اثربخشی مهارت‌های ارائه شده در مراکز فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد به انجام رسیده است. به طور کلی ارزیابی انجام شده بر اساس متغیرهای تحقیق نشان از اثربخشی کارگاه‌های آموزشی برگزار شده بر مهارت‌ها و آینده شغلی در مراکز فنی و حرفه‌ای شهرستان مهاباد از دیدگاه شرکت‌کنندگان دارد. همگرایی اکثر قریب به اتفاق پژوهش‌های انجام شده در دو دهه گذشته در رابطه با ارزیابی اثربخشی آموزش حکایت از آن دارد که صرف هزینه و وقت در راه آموزش و تربیت نیروی انسانی، سرمایه‌گذاری محسوب شده و ثمره‌ای جز ارتقای موقعیت و جایگاه سازمان، فرد آموزش‌دیده و جامعه را در بر نداشته و از این طریق حتی نیازهای روحی، معنوی و مادی جوامع انسانی تأمین می‌گردد. گسترش روزافزون مراکز آموزش عمومی، عالی و حرفه‌آموزی خود دلیلی بر این مدعا است که بدون توسل به آموزش، راه توسعه و پیشرفت جوامع به‌کندی پیش رفته و

در این میان آنچه که از اهمیت ویژه برخوردار است، فراهم آوردن تمهیدات لازم اعم از محتوی به روز و کاربردی، ابزار آموزش متناسب با نیازهای فراگیران، بهره‌گیری از مدرسان باتجربه و آموزش‌دیده، نیازسنجی و اولویت‌دهی به نیازهای تحصیلی و شغلی متناسب با موقعیت هر شهر و یا منطقه می‌باشد. با این رویه و طی این فرایند توسط مدیرانی شایسته، دارای برنامه و کارا که به حمایت از آموزش مستمر برخاسته، ثمره تلاش انسان و سازمان‌ها به بار نشسته و واکنش توأم با رضایت متقاضیان آموزش و سازمان‌های مربوطه را به دنبال خواهد داشت و لذا هرکجا هم که به‌وسیله تحقیقات و اگر اثربخشی آموزش در دوره‌ای خاص حاصل نشده، دلیل آن را که در اصل آموزش بلکه باید در میان عوامل تأثیرگذار بر فرایند آموزش اعم از عوامل انسانی، مادی و یا سیاست‌های سازمان‌ها جستجو نمود. هر چند که شاخص‌های بیان شده در فصل چهارم، اثربخشی آموزش را از دیدگاه دانش‌آموزان نشان می‌دهد؛ ولی نهادینه نمودن فرایند ارزیابی اثربخشی در سازمان‌ها و به‌ویژه ادارات فنی و حرفه‌ای به‌وسیله سازمان مرکزی و یا از طریق پژوهشگران، از ضروریاتی است که باید مورد توجه برنامه‌ریزان قرار گرفته و در اهداف آموزشی سازمان گنجانده شود.

فراهم نمودن امکانات و تجهیزات آموزشی و دیگر ملزومات برای کارگاه‌های آموزشی سرمایه‌گذاری قابل توجهی را می‌طلبید و بدین لحاظ آگاهی از میزان رضایت، یادگیری، رفتار و پیامدهای این آموزش‌ها نیازمند آن است تا فرایند ارزیابی قبل از آموزش، در حین، پایان و در محیط‌های کاری به صورت جدی مورد توجه متولیان فنی و حرفه‌ای شهرستان قرار گیرد. لذا فراهم نمودن ساز و کاری اداری در درون سیستم فنی و حرفه‌ای از مقدمات دستیابی به این مهم می‌باشد. به بیان دیگر با تعریف کارشناسی ارزیابی در درون چارت سازمانی ادارات شهرستان با تحصیلات مرتبط در حوزه ارزیابی، می‌توان بطور برنامه‌ریزی شده از نتایج و بازخورد فعالیت‌های مراکز فنی و حرفه‌ای در بین جامعه و بویژه دانش‌آموزان در کارگاه‌های آموزشی آگاهی‌های لازم و مورد نیاز را بدست آورد. که با دستیابی به این اطلاعات و نتایج حاصل از آن می‌توان در مقاطع زمانی مختلف از به هدر رفتن سرمایه‌گذاری‌ها و توانمندی نیروی انسانی که عمر خویش را صرف فراگیری این آموزش‌ها نموده‌اند، جلوگیری به عمل آورد و با طراحی مهارت‌هایی متناسب با نیازهای جامعه، جوانان جویای کار و متقاضیان اثربخشی این آموزش‌ها را افزایش داد.

منابع :

- ۱- امینی، اعظم، روشن، فریده، آزادی پور، فهیمه. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی سلامت، بهداشت و ایمنی کارگاه‌های آموزشی اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان اصفهان. مهارت آموزی، ۴(۱۶)، ۳۰-۷.
- ۲- ادیمی، سلطانعلی؛ شهریاری، جلیل؛ آزادی‌خواه، ام البنین؛ رضایی، مرضیه (۱۹۹)، بررسی موانع کارآفرینی آموزش دیدگان فنی و حرفه‌ای (مطالعه موردی شهرستان زاهدان)؛ مجله علمی-پژوهشی مهارت آموزی» زمستان - شماره ۳۴، صص ۱۲۳ تا ۱۴۶ .

۳-انصاری، ارش؛ قاسم زاده، ابوالفضل؛ وحدت، رقیه (۱۳۹۹)، مدل پارادایمی ارتباط بین بازار کار و آموزش فنی و حرفه‌ای از دیدگاه مدیران آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای، مدیران و صاحبان صنایع استان آذربایجان غربی، مجله علمی-پژوهشی مهارت آموزی، پاییز ۱۳۹۹- شماره ۳۳ (۱۸ صفحه - از ۷ تا ۲۴)

۴-جلیلیان، سهیلا؛ مهرعلیزاده، یداله و مرعشی. منصور. (۱۳۹۶). بررسی میزان انطباق آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای آموزشی بخش صنایع در شهرستان خرمشهر، مجله علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۱۸(۱)، ۱۳۱-۱۵۰.

۵-جعفری هرنندی، رضا. (۱۳۹۴). بررسی میزان کارایی بیرونی دانشگاه فنی و حرفه‌ای. فصلنامه مطالعات اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی، ۹، ۱۹۸-۱۷۳.

۶-حاتمی؛ حسین(۱۳۸۸)، ارزیابی و سنجش اثربخشی آموزش های ضمن خدمت دفتر مطالعات نیروی انسانی در ارتقای عملکرد مدیران، هیئت علمی و کارکنان واحدهای دانشگاهی منطقه ی یک دانشگاه آزاد اسلامی، رهیافتی نو در مدیریت آموزشی سال دوم پاییز ۱۳۸۸ شماره ۵.

۷-سفیدگر، سرور؛ علی احمدی جشفقانی، حسین؛ علی احمدی، علیرضا (۱۳۹۹)، مدیریت تحول آموزش فنی و حرفه‌ای در ساحت‌های اقتصادی -حرفه‌ای و علمی - فناوری، مجله علمی-پژوهشی پژوهشنامه‌ی مدیریت اجرایی، نیمه‌ی دوم ۱۳۹۹، سال دوازدهم - شماره ۲۴ رتبه (26/ ISC صفحه - از ۲۶۹ تا ۲۹۴).

۸-شاکری، محسن؛ برزگر بفرولی، کاظم و جمشیدی، محمدعلی. (۱۳۹۸). ارائه الگوی تناسب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای با نیازهای بازار کار از دیدگاه صاحبان صنایع شهر یزد براساس نظریه داده بنیاد. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۳۹-۵۸.

9-Pinar, W. F. (۲۰۱۵). Educational experience as lived: Knowledge, history, alterity: The selected works of William F. Pinar. Routledge .

10-Nooruddin, S. (2017). Technical and vocational education and training for economic growth in Pakistan. *Journal of Education and Educational Development*, 4(1), 130.

11-Hunkins, F. P., & Ornstein, A. C. (2016). Curriculum: Foundations, principles, and issues. Pearson Education

12-Choi, S. J., Jeong, J. C., & Kim, S. N. (2019). Impact of vocational education and training on adult skills and employment: An applied multilevel analysis. *International Journal of Educational Development*, 66, 129-138.

13-Okoye, R., & Arimonu, M. O. (2016). Technical and Vocational Education in Nigeria: Issues, Challenges and a Way Forward. *Journal of Education and Practice*, 7(3), 113-118.

14-Hasanefendic, S., Heitor, M., & Horta, H. (2016). Training students for new jobs: The role of technical and vocational higher education and implications for science policy in Portugal. *Technological Forecasting and Social Change*, 113, 328-340.